

ELS CRÍTICS

literatura

XAVIER PLA

Sembla estrany que calgui recórrer una vegada més a l'excel·lent lectura que en va fer Gabriel Ferrater (fa més de mig segle!), o a les més llunyanes referències de Pla, Sagarra, Espriu o Rodoreda, per tornar a dir que 'La parada' de Joaquim Ruyra és una peça magistral de la narrativa curta catalana, ara reeditada per Adesiara amb un nou pròleg de Lluïsa Julià.

Ruyra, el déu de les petites coses

La parada

JOAQUIM RUYRA

Introducció de Lluïsa Julià
Barcelona, 2021
Adesiara
246 pàgines

L'any 1958 Josep M. de Sagarra i Josep Pla es van barallar públicament per culpa de Joaquim Ruyra. Els dos grans prosistes, que des dels anys vint se'n disputaven l'herència literària, van topar durant la celebració del centenari del seu naixement. Aquell setembre es va inaugurar a Blanes un monument de Rebull dedicat a Ruyra (1858-1939) que idealitzava plàsticament Fra Sadurní dels Ocells. També es van fer tres conferències que, vistes amb els ulls d'avui, no deixen de provocar expectació: Josep Roig i Raventós va parlar de "Ruyra, home de Blanes", Carles Riba de "Ruyra i la llengua", i Josep M. de Sagarra, "Ruyra, literat". Segons paraules de la seva dona, Mercè Devesa, "el prosista que Sagarra més admirava era Ruyra: li agradava tot i considerava que el seu català era admirable".

Uns dies després de la conferència, des de les pàgines de *La Vanguardia*, Sagarra va fer la crònica de la inauguració del monument i recordava que considerava un deure de tots els escriptors catalans haver-hi anat: "Todos estábamos obligados a participar en él, por lo

mucho que todos debíamos al maestro, porque afirmando la gloria de un gran escritor afirmábamos también la dignidad de nuestro modesto oficio de escritores". Però Sagarra es lamentava de certes absències. Era una clara referència a la no assistència als actes commemoratius de Josep Pla. Com podia ser que Pla, que sempre havia elogiat el seu "estimat mestre Ruyra", que ja el 1924 n'havia publicat un retrat força sarcàstic, que al *Viaje en autobús* (1942) explicava una anada a Blanes només per trepitjar amb els seus peus la terra de Ruyra, no hi hagués anat? Pla no va respondre, però va acabar publicant el seu retrat biogràfic en la sèrie dels *homenots*, un escrit en què se'n reclamava deixeble i que caracteritzava Ruyra com el modernitzador de la narrativa catalana contemporània. Avui, potser, un debat així no seria possible.

Pla atacava alguns prejudicis que fan de Ruyra un autor que només reelaborava temes tradicionals, de caire rural i mariner. En canvi, el presentava com un escriptor d'ofici i un excel·lent narrador europeu. Perquè Ruyra sol presentar el

problema de la seva adscripció generacional, presentat com un escriptor inclassificable. El seu caràcter solitari, al marge d'escoles, tendències o moviments, i el fet de no ser un novel·lista, dificulta encara més la seva singularització. Algunes lectures superficials s'aturen en la simple anècdota personal, els orígens socials de petit propietari rural, o la seva religiositat. Però si és veritat que Ruyra va ser un escriptor representatiu d'una manera de veure el món i de concebre l'activitat literària i que la seva narrativa representa un clar exemple de continuïtat després de la crisi del naturalisme, no podem oblidar que, per sobre de tot, es tracta d'un escriptor modern.

Així ho van saber veure, com recorda Lluïsa Julià en aquesta nova reedició de *La parada*, recull de narracions publicat l'any 1919, tant Pla com Sagarra, però també Carner, Espriu, Rodoreda i, sobretot, Gabriel Ferrater. En la "lliçó" sobre Ruyra que va impartir a la Universitat de Barcelona el 1967, Ferrater va explicar el món imaginatiu de Ruyra analitzant lingüísticament *La parada* i comparant-la literàriament amb *Le Neveu de Rameau* de Diderot, fent entendre al lector les virtuts estilístiques de la seva prosa. Era un gest desafiant davant l'inexplicable silenci i desinterès que llavors despertava l'autor de *Marines i boscatges* i que no sembla haver canviat gaire. Tot i que és cert que recentment nous lectors, com Toni Sala, Julià Guillaumon o Marc Recha, se l'han sabut apropiat.

Ruyra modern? Una lectura comparada amb algunes narracions «veristes» de l'escriptor sicilià Giovanni Verga (1840-1922) potser donaria resultats insospitats. La lectura en paral·lel amb algunes narracions de Joseph Conrad (1857-1954) ja ha estat mostrada per Lluïsa Julià. En tot cas, la modernitat de Ruyra consisteix en la manera de fer participar el lector de la vida dels seus personatges, de fer-li contemplar els esdeveniments amb els seus ulls, amb la seva particular manera de mirar. En aquest realisme subjectiu, hi destaca la seva capacitat de captar les coses petites de la vida quotidiana de la gent de poble, amb un to general humil i antiheroic, i amb un esperit antièpic.

En una narració com "La parada", que dona títol al volumet, Ruyra narra amb

emoció i precisió l'extraordinària aventura nocturna d'un grup de nois que es preparen per anar un matí de cacera

d'ocells. Rere una anècdota tan aparentment intranscendent, l'autor demostra les seves dots narratives per essencialitzar el misteri de les hores fosques de la nit, amb les seves pors i malsons. En una cinquantena de pàgines, el narrador comparteix amb els lectors la convicció que qualsevol acte, fins i tot el més ínfim, amaga zones d'ombra, secrets insospitats de l'existència humana. A *La parada*, Ruyra sap crear un univers poètic extremament sensual, amb "basarda" i "tenebres" incloses, basant-se en una percepció ingènua de les sensacions de la realitat més tèrbola, que no exclou tocs de misteris ombrívols, d'excossos imaginatius i d'obscura fantasia.

Poques vegades l'"impressionisme" literari, amarat d'una profunda i innegable tristesa o solitud, o la captació purament sensorial de l'instant, sovint plena de veritable misticisme i sempre de simbolisme, han tingut en la literatura catalana un narrador tan potent, eficaç i seductor com en *La parada* de Ruyra. Com si fos el nostre Txékhov.

HEM D'ACOSTAR-NOS MÉS A VALÈNCIA
de JOSEP PLA
Selecció i introducció
d'Antoni Martí Monterde

NOVETATS 314
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
Visita la nostra bótiga virtual en www.tresiquatre.cat